

Kaznenopravni okvir za suzbijanje dopinga u Republici Hrvatskoj

Korajlija, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:959575>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Republika Hrvatska
Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet

Mia Korajlija

Katedra za kazнено pravo

KAZNENOPRAVNI OKVIR ZA SUZBIJANJE DOPINGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Maja Munivrana

Zagreb, listopad 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Mia Korajlija pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autorica diplomskog rada/završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Mia Korajlija, v.r.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST DOPINGA	2
3. POJAM DOPINGA	4
3.1. Definicija dopinga	4
3.2. Svjetska antidopinška agencija	5
4. MEĐUNARODNI, EUROPSKI I NACIONALNI OKVIR	6
4.1 Međunarodni dokumenti	6
4.2 Europski dokumenti	8
4.3 Nacionalni dokumenti	10
5. ANTI DOPINŠKA PRAVILA	11
6. KAZNENOPRAVNA REGULACIJA DOPINGA U REPUBLICI HRVATSKOJ	14
6.1. Kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu (članak 191.a KZ)	15
6.2. Ostala KD povezana s dopingom	18
7. DOPING U KAZNENOM PRAVU U DRŽAVAMA EU	22
7.1. Španjolska	22
7.2. Italija	24
7.3. Njemačka	25
7.4. Francuska	27
8. SUDSKA PRAKSA	29
9. ZAKLJUČAK	33
10. LITERATURA	35

1. UVOD

Doping je svepoznati izazov kojim se bavi cijela sportska zajednica. Ne samo da narušava načela sportske etike, kao što je pošteno natjecanje, i integritet sporta, već narušava i zdravlje samog sportaša. I dok je jasno da se doping neće u potpunosti iskorijeniti, na ljudskoj je zajednici da učini sve što je moguće kako bi to smanjila na minimum.

Ovaj rad će analizirati što je to točno doping i kako doping nije samo moderan problem, već je poznat od davnina, te kako se kroz vrijeme razvijao sustav zaštite protiv dopinga.

I dok u prošlosti nisu postojala univerzalna pravila, razvijanjem jedinstvenog tijela za zaštitu protiv dopinga, današnje Svjetske antidopinške agencije, dogodio se veliki pomak u stvaranju globalnih standarda za kontrolu dopinga. Razvijanje međunarodnih, a potom i nacionalnih organizacija omogućena je suradnja vlada i sportskih organizacija diljem svijeta.

Danas postoji niz dokumenata koji se bave borbom protiv dopinga, što na međunarodnoj, a što na europskoj i nacionalnoj razini.

I dok je pitanje dopinga zasigurno široko, ovaj rad fokusirati će se na koji način kazneni sustav Republike Hrvatske pridonosi borbi protiv dopinga, pa će se analizirati kaznena djela koja su povezana sa dopingom. Osim Republike Hrvatske, analizirati će se kazneni sustavi nekoliko država članica Europske unije i usporediti sa hrvatskim pravnim okvirom.

U radu će se istražiti praksa hrvatskih sudova u borbi protiv kaznenih djela vezanih uz doping, što će omogućiti bolji uvid u učinkovitost kaznenih mjera u borbi protiv dopinga se na samom kraju dotaknuti izazova koji se javljaju u suzbijanju dopinga.

2. POVIJEST DOPINGA

Sportaši često tragaju za novim metodama i strategijama kako bi poboljšali svoje nastupe i pobijedili konkurenciju. Kroz intenzivne treninge, mentalnu pripremu i tehnološka dostignuća, nastoje pronaći prednost koja će im donijeti pobjedu. Međutim, neki sportaši traže lakše načine kako bi pobijedili, te se okreću nedozvoljenim sredstvima poput dopinga, čime ugrožavaju sportsku etiku i vlastitu reputaciju.

Pojam doping potječe od nizozemske riječi „doop“, koja ima svoje korijene u izrazu „dop“ koji koristi narod Kafira iz Južne Afrike. Riječ „dop“ izvorno se odnosila na stimulatívno piće koje se koristilo tijekom vjerskih rituala.¹

Već u antičkoj Grčkoj se stavljao naglasak na sankcioniranje sportaša koji su kršili olimpijska pravila. Postojala su postolja koja su držala brončane Zeusove kipove, koji nisu bili postavljeni da bi se odala počast uspješnim sportašima, već da bi se istaknuli sportaši koji su počinili kakav prekršaj. Na postoljima se ispisivalo ime sportaša, njegov prijestup i imena njegove obitelji, te su ti kipovi služili kao upozorenje sportašima koji su prilikom ulaska u arenu morali proći pored njih. Iako su se kršenja olimpijskih pravila strogo kažnjavala, poput doživotnom zabranom sudjelovanja na Igrama, ipak upotreba droga i drugih tvari za poboljšanje atletske izvedbe nije bila smatrana varanjem. Primjerice, pili su razne rakije i mješavine vina, te su jeli halucinogene gljive i sjemenke kako bi poboljšali izvedbu. Također druge kulture u ranijoj povijesti nisu ulagale napore da spriječe korištenje takvih supstanci pa su tako stari Rimljani, u doba gladijatorskih igara, koristili određene stimulanse kako bi prevladali umor i ozljede.²

Doping u sportu se raširio tijekom druge polovice 19. stoljeća te prvi zabilježeni slučaj dopinga datira iz 1865. godine. Nizozemski plivači koristili su stimulanse da bi preplivali La Manche. Nakon plivača, doping su počeli koristiti i biciklisti, kod kojih je popularan bio „Vin Mariani“, vinski pripravak koji je sadržavao kokain i kofein. S obzirom na neznanja o supstancama koje su

¹ Vasilj, Š. i Kerže, P. (2021). Doping u sportu. *ERS*, 30 (43), 28-32.

² Yesalis, CE and Bahrke MS (2002.) *History of Doping in Sport*, 42-76.

koristili, počeli su se javljati i smrtni slučajevi u biciklizmu. Prvi smrtni slučaj bio je slučaj Arthura Lintona koji je 1896. godine preminuo od trovanja strihninom tokom utrke Pariz – Bordeaux.³

Prvi veći pomaci u okviru zabrane dopinga pojavljuju se 1928. godine kada je Međunarodna amaterska atletska federacija zabranila korištenje stimulansa. Smrt britanskog biciklista Tommyja Simpsona na Tour de France 1967. godine istaknule su ozbiljnost problema kod dopinga. Kao odgovor, međunarodne biciklističke, nogometne i atletska federacija počele su provoditi testiranja na stimulanse. Međunarodni olimpijski odbor (MOO) osnovao je 1967. godine Zdravstvenu komisiju, te se godinu dana kasnije na Olimpijskim igrama u Mexico Cityju uvelo testiranje na stimulanse.⁴

Francuska je 1963. donijela zakon o antidopingu, a Vijeće Europe je 1968. usvojilo prvu međunarodnu Konvenciju protiv dopinga.⁵

Olimpijske igre u Montrealu 1976. ukazale su na rastući problem dopinga među vrhunskim sportašicama. Tada je zabilježen prvi slučaj sportašice koja je bila pozitivna na anaboličke steroide.⁶

Međunarodni olimpijski odbor je 1999. godine prepoznao da učinkovita borba protiv dopinga zahtijeva suradnju između sporta i vlade. Prva svjetska konferencije o dopingu rezultirala je osnivanjem Svjetske antidopinške agencije (WADA), koja je zadužena za usklađivanje međunarodnih antidopinških napora. WADA je razvila Svjetski antidopinški program koji su prihvatili svi olimpijski sportovi.⁷

³ Vasilj, Š i Kerže, P., *op. cit.* u bilj. 1., str. 29.

⁴ Bowers, L.D. (2012), Anti-Dope Testing in Sport: The History and the Science. The FASEB Journal, 26: 3933-3936.

⁵ *Ibid.*, str. 3934.

⁶ Yesalis, CE and Bahrke MS, *op. cit.* u bilj. 2, str. 57.

⁷ Bowers, L.D., *op. cit.* u bilj 4, str. 3934.

3. POJAM DOPINGA

3.1. Definicija dopinga

Doping je često definiran kao samo korištenje zabranjenih supstanci, ali definicija dopinga propisana u Svjetskom antidopinškom kodeksu (dalje u tekstu: Kodeks) je puno opširnija i definira doping kao kršenje jednog ili više od 11 antidopinških pravila.⁸

Prema Kodeksu, prvi slučaj propisan u članku 2.1 koji se smatra dopingom je prisutnost zabranjene tvari ili njezinih metabolita ili markera u sportaševu uzorku. Također, pod doping spada i primjena ili pokušaj primjene zabranjene tvari ili metode, propisano člankom 2.2, što uključuje sve pokušaje sportaša da koristi nedopuštene supstance kako bi poboljšao svoju izvedbu.

Dalje, sportaš koji izbjegava, odbija dati uzorak ili se ne podvrgava testiranju (članak 2.3) također krši pravila Kodeksa. Nedostaci u podacima o lokaciji sportaša (članak 2.4) također su ozbiljna povreda, budući da su ovi podaci ključni za provođenje testova izvan natjecanja. Krivotvorenje ili pokušaj krivotvorenja dijela dopinške kontrole od strane sportaša ili drugih osoba prema članku 2.5 također se smatra kršenjem Kodeksa, kao i posjedovanje zabranjenih tvari ili metoda iz članka 2.6, bilo od strane sportaša ili pratećih osoba.

Također, zabranjeno je nedopušteno trgovanje ili pokušaj trgovanja zabranjenim tvarima ili metodama (članak 2.7), te primjena ili pokušaj primjene zabranjenih tvari ili metoda na drugog sportaša, bilo na natjecanju ili izvan njega (članak. 2.8). Sudjelovanje u doping aktivnostima, odnosno sudioništvo ili pokušaj sudioništva (članak 2.9), kao i zabranjena udruživanja od strane sportaša ili drugih osoba (članak 2.10), također se smatraju ozbiljnim prekršajima Kodeksa.

Kao zadnje pravilo što se smatra dopingom, Kodeks u članku 2.11 propisuje da je doping postupanje sportaša ili druge osobe u smislu odvracanja od prijavljivanja ili osvećivanja zbog prijavljivanja nadležnim tijelima.⁹

⁸ Svjetski antidopinški Kodeks, dostupno na <https://antidoping-hzta.hr/wp-content/uploads/2020/12/Kodeks-27.11..pdf> (01.09.2024.), str. 19.

⁹ Kodeks, str. 19-25.

3.2. Svjetska antidopinška agencija

Svjetska antidopinška agencija osnovana je 10. studenog 1999., nakon doping skandala prilikom Tour de France-a 1998. godine. Ovaj skandal je ukazao na potrebu za stvaranje neovisne međunarodne organizacije koja bi uspostavila jedinstvene standarde u borbi protiv dopinga, te omogućila bolju koordinaciju između različitih aktera, poput sportskih organizacija, državnih tijela i postojećih nacionalnih antidopinških agencija.¹⁰

U veljači 1999. godine, Međunarodni olimpijski odbor organizirao je Prvu svjetsku konferenciju o doping u sportu u Lausannei u Švicarskoj, koja je okupila bitne sudionike u borbi protiv dopinga. Rezultat konferencije bila je Lausanska deklaracija o doping u sportu, dokument koji je postavio temelje za stvaranje neovisne antidopinške agencije, koja ja trebala postati operativna do Olimpijskih igara u Sydney-u 2000. godine.¹¹

Cilj Svjetske antidopinške agencija je zaštita sportaša, promicanje vrijednosti čistog sporta i očuvanja sportskog duha na globalnoj razini. Osnivanje WADA-e podržale su vlade, razne međuvladine organizacije, javna tijela, te druge javne i privatne organizacije koje sudjeluju u borbi protiv dopinga u sportu.¹²

¹⁰ Malcourant, E., Vas, A., Zintz, T. (2012) Meta-organization design applied to international sport organizations : the case of World Anti-Doping Agency

¹¹ <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are> (03.09.2024.)

¹² *Ibid.*

4. MEĐUNARODNI, EUROPSKI I NACIONALNI OKVIR

4.1 Međunarodni dokumenti

Svjetski antidopinški kodeks usvojen je 2003. godine te je stupio na snagu godinu dana kasnije 2004. godine. On je temeljni dokument koji harmonizira antidopinške politike, pravila i regulacije unutar sportskih organizacija i među javnim tijelima diljem svijeta.¹³

Obuhvaća definiciju dopinga, načela dokazivanja dopinških prekršaja, popis zabranjenih tvari i metoda, postupke analize uzoraka, obradu rezultata, sankcije, žalbeni postupak, kao i pravila o povjerljivosti i izvještavanju o rezultatima. Bavi se i potencijalnim ograničenjima u provođenju antidopinških mjera.¹⁴

Trenutno je na snazi revidirana verzija Kodeksa koja je stupila na snagu 1. siječnja 2021. godine.

Svjetski antidopinški kodeks djeluje zajedno s osam međunarodnih standarda čiji je cilj osigurati dosljednost između antidopinških organizacija u različitim područjima.¹⁵

Prvi međunarodni standard je Popis zabranjenih sredstava koji se ažurira jednom godišnje te je trenutno na snazi Popis iz 01. siječnja 2024. godine. Popis propisuje koja sredstva i metode su zabranjene tijekom natjecanja, a koji su zabranjeni i izvan natjecanja.¹⁶

Međunarodni standard za testiranje i istrage nastoji osigurati inteligentno i učinkovito planiranje testiranja, tijekom natjecanja i izvan njih, uz očuvanje integriteta, identiteta i sigurnosti uzoraka. Standard postavlja obavezne smjernice za planiranje distribucije testova, uključujući prikupljanje i korištenje informacija o lokaciji sportaša, obavještavanje sportaša, pripremu i provođenje uzimanja uzoraka, te sigurnosnu administraciju i transport uzoraka i dokumentacije u laboratorije. Druga svrha standarda je postaviti obavezne kriterije za učinkovito prikupljanje, evaluaciju i

¹³ <https://www.wada-ama.org/en/resources/world-anti-doping-code-and-international-standards/world-anti-doping-code#resource-download> (03.09.2024.)

¹⁴ Primorac D., Buhovac M., Miletić N.: Istraživanje i dokazivanje dopinga kao sportskog delikta s osvrtom na kaznenopravni aspekt, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god.58, 1/2021, str. 185-209, str. 187

¹⁵ *Op. cit.*, u bilj. 13

¹⁶ Popis zabranjenih sredstava, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-09/2024list_en_final_22_september_2023.pdf (03.09.2024.)

korištenje antidopinških podataka te za provođenje istraga u vezi s mogućim kršenjima antidopinških pravila.¹⁷

Treći međunarodni standard je Standard za laboratorije čija je glavna svrha osigurati da laboratoriji izvijeste o valjanim rezultatima ispitivanja na temelju pouzdanih dokaznih podataka i olakšaju usklađivanje u analitičkom ispitivanju uzoraka u laboratorijima i analizi.¹⁸

Međunarodni standard za terapijska izuzeća ima za cilj uspostaviti koji uvjeti moraju biti zadovoljeni da bi se dozvolilo terapijsko izuzeće da bi sportaš mogao koristiti zabranjenu supstancu.¹⁹

Međunarodni standard za zaštitu privatnosti i osobnih podataka propisuje da organizacije koje primjenjuju odgovarajuću i učinkovitu zaštitu privatnosti na osobne podatke koji se obrađuju prilikom provođenja programa za borbu protiv dopinga.²⁰

Svrha Međunarodnog standarda za sukladnost potpisnika je postaviti relevantan okvir i postupke za osiguravanje usklađenosti kodeksa od strane potpisnika.²¹

Međunarodni standard za edukaciju nastoji očuvati sportski duh i pomoći u njegovanju čistog sportskog okruženja.²²

Međunarodni standard za postupanje s rezultatima određuje temeljne odgovornosti antidopinških organizacija u pogledu upravljanja rezultatima.²³

Bitan dokument na međunarodnoj razini je i Međunarodna konvencija UNESCO-a protiv dopinga koja je donesena 19. listopada 2005. godine u Parizu, i službeno je stupila na snagu 1. veljače

¹⁷ Međunarodni standard za testiranje i istrage, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-12/isti_2023_w_annex_k_final_clean.pdf (05.09.2024.)

¹⁸ Međunarodni standard za laboratorije, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/isl_2021.pdf (05.09.2024.)

¹⁹ Međunarodni standard za terapijska izuzeća, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-09/international_standard_for_therapeutic_use_exemptions_issue_2023.pdf (05.09.2024.)

²⁰ Međunarodni standard za zaštitu privatnosti, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-01/international_standard_ispppi_-_november_2021_0.pdf (05.09.2024.)

²¹ Međunarodni standard za sukladnost potpisnika, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2024-05/final_draft_of_isccs_-_approved_exco_16_nov_2023_-_annex_b4_approved_11_mar_2024_clean_version.pdf (05.09.2024.)

²² Međunarodni standard za edukaciju, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf (05.09.2024.)

²³ Međunarodni standard za postupanje s rezultatima, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-01/international_standard_isrsm_-_abp_update_2023_final_0.pdf (05.09.2024.)

2007. godine. Do danas ju je potpisalo 192 države, među kojima je i Republika Hrvatska. Sukladno članku 1. svrha ove Konvencije, u okviru strategije i programa djelovanja UNESCO-a u području tjelesnog odgoja i sporta, je promicanje prevencije i borbe protiv dopinga u sportu, s ciljem njegova uklanjanja.²⁴

4.2 Europski dokumenti

Vijeće Europe je 1989. godine donijelo Europsku konvenciju protiv dopinga u sportu, te je 2002. godine uslijedio Dodatni protokol uz Konvenciju.²⁵

U Preambuli Europske konvencije protiv dopinga u sportu Vijeće Europe navodi da donose ovu Konvenciju zbog zabrinutosti sve veće upotrebe doping sredstava i metoda od strane sportaša i sportašica kroz sport i posljedice toga na njihovo zdravlje i na budućnost sporta.²⁶

Svrha Europske konvencije za borbu protiv dopinga je uspostaviti zajedničke mjere za suzbijanje uporabe zabranjenih tvari i metoda u sportu među državama članicama Vijeća Europe. Konvencija promovira koordiniranu međunarodnu suradnju između vlada, sportskih organizacija i antidopinških agencija u cilju zaštite sportaša i očuvanja integriteta sporta. Ključni ciljevi su sprječavanje dopinga kroz edukaciju, usklađivanje pravila o testiranju, razvijanje antidopinških standarda te osiguravanje poštenih i transparentnih sportskih natjecanja.²⁷

Nadalje, Europska unija ima ključnu ulogu u borbi protiv dopinga u sportu kroz usklađivanje zakonodavstva, jačanje suradnje među državama članicama i podržavanje međunarodnih tijela poput Svjetske antidopinške agencije (WADA). Iako sportska politika u velikoj mjeri spada pod nadležnost svake države članice, EU ima mogućnost harmonizacije antidopinških mjera, što uključuje promicanje jedinstvenih zakona o kriminalizaciji posjedovanja i distribucije zabranjenih

²⁴ Međunarodna konvencija UNESCO-a protiv dopinga, 2005., dostupno na <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-convention-against-doping-sport?hub=74450#item-1> (01.09.2024.)

²⁵ Council of Europe Anti-Doping Convention, (CETS No.: 135), od 16. studenog 1989 (02.09.2024.)

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

supstanci. Harmonizacija je ključna za učinkovitije suzbijanje dopinga, s obzirom na to da različite zemlje imaju različite zakone i pristupe provođenju antidopinških mjera.²⁸

Jedan od ključnih elemenata u borbi protiv dopinga jest suradnja s međunarodnim tijelima. Europska unija aktivno radi s WADA-om i Vijećem Europe na razvoju i provedbi antidopinških politika koje poštuju međunarodne standarde. Ova suradnja pomaže osigurati da se u cijeloj Europi koristi ujednačen pristup prema sprječavanju dopinga, a istovremeno potiče države članice da poboljšaju svoje antidopinške strategije.²⁹

U kontekstu kriminalističkih istraga, EU ima važnu ulogu u povezivanju nacionalnih tijela, poput policije i carinskih službi, kako bi se unaprijedile zajedničke operacije protiv krijumčarenja i distribucije dopinških tvari. Europol, na primjer, olakšava međunarodnu suradnju u istragama povezanim s organiziranim kriminalom koji se bavi proizvodnjom i distribucijom dopinških sredstava³⁰

Konkretno, Studija o borbi protiv anaboličkih steroida i hormona rasta u sportu unutar EU naglašava važnost usklađivanja zakonskih okvira i jačanja međunarodne suradnje. Studija analizira trenutne zakonske mjere u državama članicama te identificira prepreke u njihovom provođenju, poput različitih pravnih regulativa i nedovoljne koordinacije između zemalja. Također se u studiji razmatra kako bi se suradnja između sportskih tijela, carinskih službi, policije i pravosuđa mogla poboljšati kako bi se učinkovitije suzbilo korištenje zabranjenih tvari u sportu.³¹

Preporuke iz studije uključuju jačanje zakonodavnih mjera, poboljšanje obrazovanja o štetnim učincima dopinga te snažniju međunarodnu suradnju među tijelima zaduženima za provođenje zakona. Ove smjernice pomažu europskim institucijama da podignu razinu učinkovitosti u borbi protiv dopinga, osiguravajući integritet sportskih natjecanja i zaštitu zdravlja sportaša.³²

²⁸ European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Sennett, J., Kelly, G., Campbell-Jack, D., Cottrill, R. et al., *Study on the fight against anabolic steroids and human growth hormones in sport within the EU – A report to the European Commission*, Publications Office, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/705758> (02.10.2024.)

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*

³² *Ibid.*

4.3 Nacionalni dokumenti

U pravnom sustavu Republike Hrvatska temeljni pravni izvor je Ustav Republike Hrvatske. Ustav u članku 69. stavku 5. propisuje da država potiče i pomaže skrb o tjelesnoj kulturi i športu.³³ Od zakonskog okvira postoji niz zakona koji kao *lex specialis* uređuju materiju sporta. Najvažniji zakon je Zakon o sportu³⁴, a postoje i drugi zakoni koji se primjenjuju na sport (Zakon o obveznim odnosima³⁵, Kazneni zakon³⁶, Zakon o suzbijanju zlouporabe droga³⁷ i drugi).³⁸

Osim zakonskih izvora postoje i podzakonski akti koji se bave sportom³⁹, poput Pravilnika o antidopingu.⁴⁰

U Republici Hrvatskoj u području antidopinga djeluje Služba za antidoping u sklopu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Svoj rad temelji na Europskoj konvenciji o borbi protiv dopinga i Međunarodnoj konvenciji UNESCO-a za borbu protiv dopinga. Neki od poslova kojima se Služba bavi su koordinacija akcija Vladinih i nevladinih organizacija na području antidopinga, primjenjivanje Kodeksa Svjetske antidopinške agencije i drugih izvora, organizacija dopinških kontrola, i organizacija sustava za antidopinška postupanja kod mogućih kršenja antidopinških pravila. Nadležnost Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za doping utemeljena je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti⁴¹.⁴²

³³ Ustav Republike Hrvatske pročišćeni tekst NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

³⁴ Zakon o sportu NN 141/22 na snazi od 01.01.2023.

³⁵ Zakon o obveznim odnosima pročišćeni tekst zakona NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23 na snazi od 30.12.2023.

³⁶ Kazneni zakon (Narodne novine 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021, 114/2022, 114/2023, 36/2024)

³⁷ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga pročišćeni tekst zakona NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19 na snazi od 25.04.2019.

³⁸ Dr. sc. Kačer, H. i dr. sc. Kačer, B.: (Neke) pravne dvojbe u svezi s dopingom, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 55, 2/2018., str. 319.- 330.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ <https://antidoping-hzta.hr/wp-content/uploads/2021/01/Pravilnik-o-antidoping-u-2021.pdf> (02.09.2024.)

⁴¹ Zakon o zdravstvenoj zaštiti NN 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24 na snazi od 02.04.2024.

⁴² <https://antidoping-hzta.hr/o-nama/> (02.09.2024.)

5. ANTI DOPINŠKA PRAVILA

U kontekstu borbe protiv dopinga, ključno je uspostaviti jasna pravila koja definiraju ponašanje sportaša i njihove suradnike. Ova pravila ne samo da osiguravaju pravičnost u sportskim natjecanjima, već također pomažu u očuvanju zdravlja sportaša. Svjetska antidopinška agencija (WADA) postavila je specifične smjernice koje obuhvaćaju različite aspekte dopinške kontrole. U nastavku su navedena ključna pravila koja se odnose na zabranu korištenja zabranjenih tvari i metoda, kao i na odgovornosti sportaša.

Prvo pravilo odnosi se na prisutnost zabranjene tvari ili njezinih metabolita ili markera u sportaševu uzorku. Sportaši su odgovorni da paze da ne unose u svoj organizam zabranjena tvar i odgovorni su ako se u njihovom organizmu pronađe kakva zabranjena tvar ili njezini metaboliti ili markeri. Kod kršenja ovog pravila nije nužno dokazivati namjeru, krivnju, nesavjesno ponašanje sportaša ili svjesno korištenje. Arbitražni sud za sport to pravilo u svojim odlukama naziva pravilom stroge odgovornosti. Da bi se dokazalo kršenje ovog pravila, potrebno je samo utvrditi prisutnost zabranjene tvari ili njezinih metabolita ili markera u jednom od sportaševih uzoraka.⁴³

Također je zabranjeno i sportaševo korištenje ili pokušaj korištenja zabranjene tvari ili zabranjene metode. Ni kod ovog pravila nije potrebno dokazivati sportaševu namjeru, krivnju, nesavjesno ponašanje ili svjesno korištenje da bi se dokazalo kršenje ovog antidopinškog pravila. Dovoljno je da se koristila zabranjena tvar ili zabranjena metoda, ili da ih je sportaš pokušao koristiti. Dok se kršenje prvog antidopinškog pravila utvrđuje prisutnošću zabranjene tvari, kod ovog pravila se kršenje može utvrditi i priznanjem sportaša, izjavama svjedoka, dokumentiranim dokazima, zaključcima izvedenih iz longitudinalnog profiliranja, uključujuću podatke prikupljene kao dio biološke putovnice sportaša ili drugim načinima koji ne zadovoljavaju sve uvjete za utvrđivanje prisutnosti zabranjene tvari prema prvom pravilu. U slučaju da je sportaš pokušao koristiti zabranjene tvari onda je potrebno dokazati sportaševu namjeru.⁴⁴

Sportaševo izbjegavanje, odbijanje davanja uzorka ili nepodvrgavanje prikupljanju uzorka je treće pravilo koje sportaš može prekršiti. Naime, sportaš krši ovo pravilo kada, nakon što dobije

⁴³ Kodeks, str. 19-20.

⁴⁴*Ibid.*, str. 20-21.

obavijest od strane ovlaštene osobe, namjerno izbjegava dati uzorak ili odbije dati uzorak bez opravdanog razloga ili se ne podvrgne prikupljanju uzorka bez uvjerljivog opravdanja. Kad se sportaš ne podvrgne prikupljanju uzorka, treba se utvrditi je li to radio namjerno ili se nije podvrgnuo prikupljanju uzorka svojim nesavjesnim ponašanjem u kojem slučaju se to neće smatrati kršenjem ovog pravila. U slučaju da sportaš izbjegava ili odbija davati uzorak, bitna je njegova namjera.⁴⁵

Nadalje, sportašev propust u podacima o lokaciji može dovesti do problema u provođenju testiranja. Ako su sportašu uvršteni u skupinu određenu za testiranje, moraju slati svoje podatke o lokaciji, kako bi se mogli lakše pronaći radi testiranja izvan natjecanja.⁴⁶ Ako propuste tri testiranja i/ili propuste dostaviti svoje podatke o lokaciji u razdoblju od dvanaest mjeseci, smatrat će se da su prekršili pravilo propisano člankom 2.4 Kodeksa.⁴⁷

Krivotvorenje ili pokušaj krivotvorenja bilo kojeg dijela dopinške kontrole od strane sportaša ili druge osobe također je jedno od antidopinških pravila. Članak 2.5 zabranjuje bilo kakve radnje koje ometaju postupak dopinške kontrole, ali koje nisu obuhvaćene standardnom definicijom zabranjenih metoda. Jedan od primjera kako sportaš ili druga osoba mogu krivotvoriti je da na obrascu za doping kontrolu tijekom testiranja promijene identifikacijski broj uzorka.⁴⁸

Zabranjeno je i posjedovanje zabranjene tvari ili zabranjene metode od strane sportaša ili prateće osobe sportaša. U slučaju da sportaš posjeduje neku od zabranjenih tvari ili zabranjenih metoda na natjecanju, ili posjeduje neku od tvari ili metoda zabranjene izvan natjecanja u periodu izvan natjecanja, smatra se da krši ovo pravilo. Sportaš ne krši ovo pravilo ako posjeduje tvari u skladu s terapijskim izuzećem odobrenim prema članku 4.4 Kodeksa ili je prihvatljivo iz drugih razloga. Ako tvari ili metodu posjeduje tko od osoblja sportaša na natjecanju ili izvan natjecanja, a posjeduje ih u vezi sa sportašem, to se također smatra kršenjem članka 2.6 Kodeksa. Neće se smatrati kršenjem ako osoblje dokaže da ih posjeduje u skladu s terapijskim izuzećem odobrenim sportašu sukladno odredbi 4.4 ili je prihvatljivo iz drugih razloga.⁴⁹

⁴⁵ Kodeks, str. 21.

⁴⁶ <https://antidoping-hzta.hr/za-sportase/o-podacima-o-lokaciji/> (01.09.2024.)

⁴⁷ Kodeks, str 21.

⁴⁸ https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/LEGAL_code_appendix.pdf (01.09.2024.), str. 4.

⁴⁹ Kodeks, str. 22.

Nedopušteno trgovanje ili pokušaj nedopuštenog trgovanja bilo kojom zabranjenom tvari ili zabranjenom metodom od strane sportaša ili druge osobe predstavlja kršenje pravila koje može imati dalekosežne posljedice, a usko je povezano s člankom 191.a Kaznenog zakona (dalje u tekstu: KZ)⁵⁰ o čemu će kasnije u radu biti riječ.

Primjena ili pokušaj primjene zabranjene tvari ili zabranjene metode od strane sportaša ili druge osobe bilo kojom sportašu na natjecanju, ili primjena ili pokušaj primjene tvari ili metode zabranjene izvan natjecanja bilo kojom sportašu izvan natjecanja je osmo pravilo prema Svjetskom antidopinškom kodeksu. Sportaš ili osoba bliska sportašu ne smije primijeniti ili pokušati primijeniti zabranjenu tvar ili metodu na drugom sportašu bilo na natjecanju bilo izvan natjecanja.

Sankcionira se i sudioništvo ili pokušaj sudioništva od strane sportaša ili druge osobe. Ovo antidopinško pravilo uključuje bilo koji oblik pomaganja, ohrabriranja, podupiranja, poticanja, urote, prikrivanja ili kakvog drugog oblika namjernog sudioništva ili pokušaja sudioništva koje uključuje kršenje pravila Kodeksa.⁵¹

Zabranjeno je i udruživanje od strane sportaša ili druge osobe. Sportaš ili druga osoba, koje su u nadležnosti organizacije za borbu protiv dopinga, ne smije se udruživati s pratećim osobljem sportaša koje je također u nadležnosti organizacije za borbu protiv dopinga, a teče joj razdoblje nepodobnosti. Sportaš ili druga osoba ne smiju se udruživati ni sa osobom koja nije u nadležnosti za borbu protiv dopinga, niti im je određena nepodobnost, ali je osuđena u sklopu kaznenog, stegovnog ili strukovnog postupka, a ima veze s kršenjem antidopinških pravila, ako je Kodeks primjenjiv na tu osobu. Sportaš se ne smije udruživati ni s osobom koja služi kao predstavnik ili posrednik pojedinca koje je u nadležnosti organizacije za borbu protiv dopinga ili je osuđena u sklopu kaznenog, stegovnog ili strukovnog postupka vezanog uz doping. Da bi došlo do kršenja ove odredbe Kodeksa, sportaš ili druga osoba mora znati za status osobe koja je dio pratećeg osoblja sportaša.⁵²

Na kraju, i postupanje sportaša ili druge osobe u smislu odvratanja prijavljivanja ili osvećivanja zbog prijavljivanja nadležnim tijelima je kažnjivo. U slučaju da netko na bilo koji način prijeti

⁵⁰ Kazneni zakon (Narodne novine 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021, 114/2022, 114/2023, 36/2024)

⁵¹ Kodeks, str. 22.

⁵² Kodeks, str. 23-24.

osobi ili je zastrašuje kako ta osoba ne bi u dobroj vjeri prijavila informacije koje su povezane s mogućim kršenjem kojeg od antidopinškog pravila ili nesuglasnost s odredbama Kodeksa, bilo kojoj od organizacija koja se bori protiv dopinga. Kršenjem antidopinških pravila smatra se i ako se osvećuje osobi koja je u dobroj vjeri dostavila gore navedene informacije. Svrha ovog pravila je da se zaštite osobe koje dobronamjerno prijavljuju nesuglasnosti i ne odredba ne štiti onoga koji svjesno lažno podnosi prijavu.⁵³

6. KAZNENOPRAVNA REGULACIJA DOPINGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kada govorimo o najboljem načinu sankcioniranja dopinga unutar hrvatskog pravnog sustava, postoje različita mišljenja što je najbolje. Neki zagovaraju da se doping uredi prekršajnim i kaznenim odredbama, dok drugi smatraju da su stegovne odredbe dovoljne da bi se postigla svrha sankcioniranja.⁵⁴

Zakon o sportu iz 2006. godine predviđao je samo prekršajnu odgovornost za doping. Bile su propisane kazne za pravnu osobu ako je tražila ili dozvolila da sportaš uzima nedopuštena doping sredstva ili primjenjuje postupke koji su nedozvoljeni pravilima Svjetske antidopinške agencije. Zakon je propisivao novčane kazne od 30.000,00 do 100.000,00 kuna, a za odgovornu osobu u pravnoj osobi novčane kazne od 5.000,00 do 15.000,00 kuna.⁵⁵

Osim za pravne osobe, propisane su bile i novčane kazne u iznosu od 10.000,00 do 15.000,00 kuna za fizičku osobu koja uzima nedopuštena sredstva ili ne dopušta obavljanje doping kontrole (sportaš) ili ako osobe koje surađuju sa sportašem (trener, liječnik, ili druge osobe u sportu), mu daju nedopuštena sredstva ili su ga navodili da uzima nedopuštena sredstva. Za navedene prekršaje

⁵³ Kodeks, str. 24-25.

⁵⁴ Čizmek, Ž., Sankcioniranje dopinga u sportu, 14.10.2022., pronađeno na <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/sankcioniranje-dopinga-u-sportu-52537> (10.09.2024.)

⁵⁵ Pajčić, M. i Petković, T. (2008). Doping i kaznenopravna odgovornost. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 45 (3), 551-582., str. 568.

moglo se osim novčane kazne, izreći i mjera zabrane obavljanja sportske djelatnosti fizičkoj osobi u trajanju od jednog mjeseca do jedne godine. Tadašnjim zakonom bilo je predviđeno je i oduzimanje imovinske koristi ostvarene prekršajem.⁵⁶

Izmjenama i dopunama Zakona o sportu (NN 124/10) tadašnja Hrvatska agencija za borbu protiv dopinga u sportu pripojena je Hrvatskom zavodu za toksikologiju i antidoping. Istim tim izmjenama izbačene su odredbe koje su propisivale prekršajne sankcije odnosno novčane kazne za doping.⁵⁷

Ideja je zakonodavca bila da uvede odredbu zakona kojom se osigurava kaznenopravna zaštita zdravlja sportaša reguliranjem kaznenog djela kojem je cilj suzbiti proizvodnju i promet zabranjenih tvari, kao prvi korak u sustavnoj borbi protiv dopinga.⁵⁸

6.1. Kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu (članak 191.a KZ)

Prema trenutnom Kaznenom zakonu⁵⁹, u glavi XIX. Kaznena djela protiv zdravlja ljudi, u članku 191.a propisano kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i promet tvari zabranjenih u sportu. Uvedeno je Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2012. godine, po uzoru na kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa drogama, ali je zakonodavac ograničio radnju na one tvari koje su zabranjene u sportu. S obzirom na širok spektar tvari koje mogu biti zabranjene u sportu, za potrebe ovog kaznenog djela ministar nadležan za zdravlje donosi dodatnu listu kojom propisuje na koje točno tvari zabranjene u sportu se odnosi članak 191.a KZ-a.⁶⁰

U stavku 1. popisano je da tko proizvede, preradi, prenese, izveze ili uveze, nabavi ili posjeduje tvari zabranjene u sportu koje su namijenjene neovlaštenoj prodaji ili stavljanju na drugi način u promet ili ih neovlašteno ponudi na prodaju, proda ili posreduje u prodaje ili kupnji ili na drugi

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ Čižmek, Ž., *op. cit.* u bilj. 49.

⁵⁸ Primorac D., Buhovac M., Miletić N., *op. cit.* u bilj. 14., str. 189.

⁵⁹ KZ, glava XIX. Kaznena djela protiv zdravlja ljudi

⁶⁰ Turković, K. et al. *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine, 2013

način stavi u promet, ili navodi drugoga na trošenje tih stvari ili mu da ih troši on ili druga osoba, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.⁶¹

Teži oblik djela propisan je stavkom 2. gdje je vidljivo da tko ponudi na prodaju, proda, posreduje u prodaji stvari zabranjenoj u sportu djetetu ili osobi s težim duševnim smetnjama, ili ga navodi na njihovo trošenje, ili mu ih da ih troši, ili to učini u školi ili na drugom mjestu koje služi obrazovanju, odgoju, sportskoj ili društvenoj aktivnosti djece ili u njegovoj neposrednoj blizini ili u kaznenoj ustanovi, ili tko za počinjenje djela iz stavka 1. ovog članka iskoristi dijete, ili ako to učini službena osoba u obavljanju službe ili odgovorna osoba u obavljanju javne ovlasti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁶²

S obzirom na članak 2.7 Svjetskog antidopinškog pravila, gdje se dopingom smatra nedopušteno trgovanje ili pokušaj nedopuštenog trgovanja bilo kojom zabranjenom stvari ili zabranjenom metodom od strane sportaša ili druge osobe, vidljivo je da se biće kaznenog djela opisano u članku 191.a KZ-a uvelike podudara s antidopinškim pravilom. Dakle, sportaš ili druga osoba koja prekrši ovo antidopinško pravilo, ne samo da odgovara za stegovno djelo, već se protiv njega može pokrenuti kazneni postupak u slučaju da svojim radnjama ostvari obilježja kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i promet stvari zabranjenih u sportu.⁶³

Ako netko organizira mrežu preprodavatelja ili posrednika radi počinjenja navedenih kaznenih djela kaznit će se kaznom zatvora od jedne od osam godina.⁶⁴

U slučaju da počinjenjem kaznenih djela opisanih u stavicima 1.,2.,3. članka 191.a osoba prouzroči smrt osobe kojoj je prodao stvar zabranjenu u sportu ili je posredovao prodaji te stvari kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.⁶⁵

Tvari zabranjene u sportu, stvari koje se mogu uporabiti za njihovu izradu, sredstva za njihovu proizvodnju ili preradu, sredstva prijevoza preuređena za skrivanje tih stvari sredstava za njihovo trošenje će se oduzeti.⁶⁶

⁶¹ KZ, članak 191.a, stavak 1.

⁶² KZ članak 191.a, stavak 2.

⁶³ Primorac D., Buhovac M., Miletić N., *op. cit.* u bilj. 14., str. 189.

⁶⁴ KZ, članak 191.a, stavak 3.

⁶⁵ KZ, članak 191.a, stavak 4.

⁶⁶ KZ, članak 191.a, stavak 5.

Počinitelja kaznenog djela iz stavka 1., 2., 3., ovoga članka koji je dobrovoljno bitno pridonio otkrivanju djela iz ovoga članka sud može osloboditi kazne.⁶⁷

Zakonska odredba kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i promet stvari zabranjenih u sportu, odgovara bićima kaznenih djela opisanih u člancima 190. i 191. KZ-a. Članak 190. KZ-a propisuje kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa drogama, dok članak 191. propisuje kazneno djelo omogućivanja trošenja droga. Zakonodavac je u članku 191.a kazneno djelo ograničio na stvari koje se nalaze na Listi stvari zabranjenih u sportu, dok se članci 190. i 191. KZ-a odnose na stvari koje su propisom proglašene drogama. Usporedbom ovih članaka sa člankom 191.a KZ-a, vidljivo je da su sankcije propisane u njima teže u odnosu na sankcije iz članka 191.a KZ-a. Primjerice, za temeljno kazneno djelo u člancima 190. i 191. KZ-a propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do 5 godina, dok je za kazneno djelo iz članka 191.a propisana kazna zatvora do 3 godine. Ako je prema osobama s težim duševnim smetnjama ili prema djetetu počinjeno kazneno djelo iz članka 190. KZ-a, onda je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina, za kazneno djelo iz članka 191. je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je za kazneno djelo iz članka 191.a propisana kazna zatvora od šest mjeseci do 5 godina.

Ovim kaznenim djelom štiti se zdravlje osoba koje sudjeluju na kakvim sportskim aktivnostima (sportaši).⁶⁸

Zanimljivo je da se u trenutku prvog propisivanja ovog kaznenog djela, zanemarila činjenica da su tadašnjim Zakonom o sportu bile propisane prekršajne sankcije za pravnu osobu koja je dopustila, odnosno tražila da sportaš uzima nedopuštena sredstva ili koristi zabranjene metode. Ovdje je vidljivo da je zakonodavac zanemario načelo *ne bis in idem* kojeg se sudovi moraju i u prekršajnim i u kaznenim postupcima pridržavati.⁶⁹ Trenutni Zakon o sportu u članku 16. propisuje da su osobe koje se nalaze unutar sustava sporta obvezne poštivati pravila koja donosi tijelo nadležno za borbu protiv dopinga, a osobit ona koja donese za provedbu testiranja.⁷⁰ Iako članak 16. navodi da su pravila dužne poštivati sve osobe unutar sustava, ipak je Zakonom o sportu propisana prekršajna odgovornost samo za pravne osobe i osobe odgovorne u pravnoj osobi. Tako

⁶⁷ KZ, članak 191.a, stavak 6.

⁶⁸ Pavlović, Š., *Kazneni zakon*, 2. izdanje, Libertin naklada, 2013., str. 498.

⁶⁹ Pavlović, Š., *op. cit.* u bilj. 62., str. 498.

⁷⁰ Zakon o sportu (Narodne novine 141/22), članak 16. stavak 1.

članak 116. za njih propisuje novčanu kaznu ako ne poštuju pravila tijela nadležnog za borbu protiv dopinga.

U slučajevima u kojima na primjer trener navodi sportaša na korištenje zabranjenih tvari, te mu zbog konzumiranja tvari bude teško narušeno zdravlje, u teoriji bi moglo doći do stjecaja kaznenog djela teške tjelesne ozljede i kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa stvari zabranjenih u sportu. Također može doći i do stjecaja s kaznenim djelom nepružanja pomoći, ako sportaš dođe u životnu opasnost zbog dopinga. Još jedan od primjera u kojima se ne isključuje odgovornost za kazneno djelo je kazneno djelo propisano u članku 282. (izdavanje i uporaba neistinite liječničke ili veterinarske svjedodžbe).⁷¹

6.2. Ostala KD povezana s dopingom

U trenutku kada sportaš iskoristi zabranjenu tvar radi samodopingiranja, ta radnja ne podliježe kaznenopravnoj odgovornosti. Dakle kaznenopravnoj odgovornosti podliježu samo proizvođači, distributeri, preprodavatelji i druge osobe koje su imale veze sa prodajom zabranjene tvari. Sportaš će se naći kazneno odgovornim samo ako sudjeluje u ulozi neke od osoba koje se bave prodajom zabranjene tvari.⁷²

Kao što je prije spomenuto raniji Zakon o sportu propisivao je prekršajne odredbe za samodopingiranje, a trenutno važeći Zakon o sportu⁷³ propisuje samo stegovnu odgovornost sportaša. To je u skladu s komentarom WADA-e koja je 2015. godine iznijela da smatra da se sportaši za samodopingiranje ne bi trebali kazneno goniti, ali da potiče propisivanje kaznenog djela za trgovinu i distribuciju zabranjene tvari.⁷⁴ Sličnost također možemo naći i kod pravnog reguliranja posjedovanja i neovlaštene proizvodnje i prometa drogama. U Hrvatskoj, Kaznenim zakonom nije propisano kazneno djelo za samo posjedovanje droga, već se kriminalizira njezina

⁷¹ Pavlović, Š., *op. cit.* u bilj. 62., str. 498.

⁷² Primorac D., Buhovac M., Miletić N., *op. cit.* u bilj. 14., str. 189.

⁷³ Zakon o sportu (Narodne Novine 141/22)

⁷⁴ Primorac D., Buhovac M., Miletić N., *op. cit.* u bilj. 14., str. 190.

neovlaštena proizvodnja i promet i omogućavanje trošenja droga. Posjedovanje droge regulirano je kao prekršaj Zakonom o suzbijanju zlorabe droga pa je tako propisano da će se novčanom kaznom od 100.000,00 kuna do 700.000,00 kuna kazniti pravna osoba, a fizička osoba kazniti će se novčanom kaznom od 5.000,00 do 20.000,00 kuna ili kaznom zatvora do 90 dana.⁷⁵

Iako je kazneno djelo iz članka 191.a KZ-a jedino kazneno djelo koji se izričito odnosi na doping, ipak postoje neka kaznena djela koja se mogu povezati s dopingom sportaša.

Postoji uska povezanost dopinga i koruptivnih kaznenih djela u vidu davanja i primanja mita od strane doping kontrolora, liječnika, trenera i drugih osoba.⁷⁶

U svrhu manipulacije doping testovima, sportaši i njihove ekipe često pribjegavaju raznim obmanjujućim tehnikama kako bi izbjegli otkrivanje uporabe zabranjenih sredstava. Ove radnje poduzimaju s ciljem prijevare sustava antidoping kontrole, što omogućuje ne samo nezasluženu prednost u natjecanju, već i stjecanje nezakonite materijalne koristi. Naime, korištenje zabranjenih supstanci može dovesti do povećanja financijskih dobitaka kroz pobjede, sponzorske ugovore i druge oblike priznanja, koji bi inače ostali nedostupni bez korištenja dopinga. Tako se manipulacija doping testovima ne svodi samo na sportski prijestup, već u određenim situacijama može predstavljati i neko koruptivno djelo kao što su kaznena djela koja pronalazimo u člancima 293. KZ-a (primanje mita) i 294. KZ-a (davanje mita).

Kada se govori o kaznenom djelu primanja mita, zakon predviđa kazne za službene ili odgovorne osobe⁷⁷ koje zlorabljavaju svoju poziciju u zamjenu za osobnu korist. Službena osoba koja zahtijeva ili prima mito, odnosno koja prihvati ponudu ili obećanje mita za sebe ili drugu osobu, kako bi obavila ili izbjegla obavljanje određene službene ili druge radnje, podliježe kazni zatvora koja varira ovisno o težini povrede. Naime, ukoliko je riječ o radnji koja ne bi smjela biti obavljena ili je riječ o neizvršavanju radnje koju mora izvršiti, predviđena je kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina. S druge strane, ako službena osoba prihvati mito za obavljanje radnje koja se mora obaviti, ali se ta radnja mora obaviti ili za neobavljanje radnje koja se ne bi smjela obaviti,

⁷⁵ Zakon o suzbijanju zlorabe droga ("Narodne novine" br. 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13., 39/19.)

⁷⁶ Primorac D., Buhovac M., Miletić N., *op. cit. u bilj. 14.*, str. 191

⁷⁷ U Republici Hrvatskoj antidoping testove provodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo, pa se posebno obučeni akreditirani kontrolori koji provode testiranja radi dopinga mogu klasificirati kao odgovorne osobe u tijelima s javnim ovlastima.

kazna je blaža i kreće se od jedne do osam godina zatvora. Ovdje zakonodavac prepoznaje nužnost sankcioniranja i onih situacija u kojima mito ne vodi kršenju službenih ovlasti, već predstavlja zloupotrebu povjerenja u izvršavanju legitimnih dužnosti. Dodatno, Kazneni zakon predviđa sankcije i za situacije u kojima službena osoba traži ili prima mito nakon što je već obavila ili propustila obaviti radnju, ali u vezi s njom. U takvim slučajevima predviđena je kazna zatvora do jedne godine.⁷⁸

S druge strane, zakonodavac jasno sankcionira sve radnje koje uključuju nuđenje, davanje ili obećavanje mita službenim ili odgovornim osobama, s ciljem da one, bilo unutar ili izvan granica svojih ovlasti, poduzmu radnju koju ne bi smjele poduzeti ili propuste radnju koju bi morale izvršiti. Takve radnje, u obliku kaznenih djela, donose ozbiljne pravne posljedice, pri čemu počinitelji mogu biti kažnjeni zatvorskom kaznom u trajanju od jedne do osam godina. Kazna se ne odnosi samo na davanje mita, već se odnosi i na posredovanje u podmićivanju. Ako se mito daje s namjerom da službena ili odgovorna osoba obavi radnju koju je bila dužna obaviti ili da izbjegne radnju koju nije smjela učiniti, kazna je blaža, te se kreće od šest mjeseci do pet godina zatvora. Time zakonodavac prepoznaje različite stupnjeve ozbiljnosti kaznenog djela, iako svaki oblik podmićivanja predstavlja kršenje zakona. Zakon također pruža olakšavajuće okolnosti za počinitelje koji su dali mito na zahtjev službene ili odgovorne osobe, pod uvjetom da kazneno djelo prijave prije nego što je ono otkriveno ili prije nego što su saznali da je djelo već otkriveno. U takvim slučajevima, počinitelj može biti oslobođen kazne, čime se potiče prijavljivanje korupcije i podmićivanja, a istovremeno se daje prilika za ispravljanje počinjenog djela prije nego što uzrokuje daljnju štetu.⁷⁹

Još jedno kazneno djelo s kojim bi se mogao povezati doping je kazneno djelo nesavjesnog liječenja kako je opisano u članku 181. KZ-a.

Kaznena odgovornost zdravstvenih radnika predstavlja važan aspekt zaštite prava pacijenata i osiguravanja visokih standarda u zdravstvenoj djelatnosti. Zakonom je propisano da liječnici i ostali zdravstveni radnici moraju postupati u skladu s pravilima medicinske struke, a svako odstupanje od tih standarda može rezultirati ozbiljnim kaznenim posljedicama. U slučaju da zdravstveni radnik primijeni neodgovarajuće metode ili sredstva liječenja, ili na bilo koji drugi

⁷⁸ KZ, članak 293.

⁷⁹ KZ, članak 294.

način postupi neodgovorno, te time izazove pogoršanje zdravlja pacijenta, zakon predviđa kaznu zatvora do jedne godine. Ovo se odnosi na situacije u kojima je jasno da su radnje zdravstvenog radnika bile neprikladne te su izravno dovele do narušavanja zdravlja osobe. Ako ovakvo postupanje rezultira ozbiljnim posljedicama, poput teške tjelesne ozljede ili značajnog pogoršanja bolesti, predviđena kazna je stroža i može dosegnuti tri godine zatvora. U slučaju da se zbog radnji zdravstvenih radnika dogode posebno teške posljedice, kao što su osobito teške ozljede ili prekid trudnoće, počinitelj može biti kažnjen zatvorom u trajanju od šest mjeseci do pet godina. Ako nesavjesno liječenje dovede do smrti pacijenta, zakon predviđa kazne zatvora u trajanju od tri do dvanaest godina.⁸⁰

O kaznenom djelu nesavjesnog liječenja moglo bi se pričati kada sportaš koristi kakve zabranjene tvari, a sve uz nadzor liječnika. Iako bi se iz bića kaznenog djela moglo zaključiti da se ovo kazneno djelo treba primjenjivati isključivo ako je osoba već prije liječenja bila bolesna, ali ovo djelo može biti počinjeno i prema zdravoj osobi pa tako i kada sportaš uz nadzor svog liječnika uzima tvari zabranjene u sportu sve radi poboljšanja tjelesne izvedbe. Ovo kazneno djelo je kazneno djelo povređivanja, tako da da bi se ispunili uvjeti propisani člankom 181. KZ-a, mora doći do narušavanja zdravlja zdrave osobe ili mora doći do pogoršanja bolesti.⁸¹

⁸⁰ KZ, članak 181.

⁸¹ Pajčić, M. i Sokanović, L. (2010). Anabolički steroidi kao predmet kaznenopravne regulacije. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 47 (2), 387-409, str. 401.

7. DOPING U KAZNENOM PRAVU U DRŽAVAMA EU

Unutar ovog poglavlja, analizirat će se kako pojedine države unutar Europske unije reguliraju doping unutar svojih kaznenih okvira. Analizirat će se zakonodavne odredbe Španjolske, Italije, Njemačke i Francuske, te će se napraviti kratka usporedba s zakonskim okvirom kaznenog djela iz članka 191.a hrvatskog Kaznenog zakona.

7.1. Španjolska

Jedan oblik dopinga propisan je kao kazneno djelo i u španjolskom kaznenom zakonu (Codigo Penal). U članku 362 quinquies propisano je da oni koji, bez terapijskog razloga, propisuju, daju, dijele, opskrbljuju, administriraju, nude ili olakšaju saveznim sportašima koji ne sudjeluju na natjecanjima, nesaveznim sportašima koji se bave sportom rekreativno, ili sportašima koji sudjeluju na natjecanjima organiziranim u Španjolskoj od strane sportskih organizacija, zabranjene tvari ili farmaceutske skupine, kao i neregularne metode koje su namijenjene da bi poboljšale njihovu fizičku sposobnost ili modificiraju rezultate natjecanja, koje zbog svog sadržaja, ponovnog konzumiranja ili drugih istodobnih okolnosti, ugrožavaju njihov život ili zdravlje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do dvije godine, novčanom kaznom i posebnom zabranom obavljanja javnih poslova i službi, zanimanja ili obrta od dvije do pet godina.⁸²

Prema stavku 2. navedenog članka kazne predviđene u stavku 1. članka, bit će izrečene u gornjoj polovici ako je kazneno djelo počinjeno kad su nastale sljedeće okolnosti: 1) ako je žrtva maloljetna, 2) ako je počinjena prijevara ili zastrašivanje, 3) ako je počinitelj kaznenog djela iskoristio odnos radne ili profesionalne nadmoći.⁸³

⁸² ORGANIC ACT 10/1995, DATED 23RD NOVEMBER, ON THE CRIMINAL CODE, dostupno na https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf (12.09.2024.)

⁸³ *Ibis*.

Tvari koje su bile korištene u počinjenu ovog kaznenog djela oduzeti će se, kao što će se oduzeti i imovina, sredstva, instrumenti i dobit koja je ostvarena ovim kaznenim djelom.⁸⁴

Usporedno sa hrvatskim kaznenim uređenjem dopinga, možemo zaključiti da ni u Španjolskoj ne postoji kazneno djelo koje inkriminira samog sportaša kada se samodopingira. Također, i u hrvatskom i u španjolskom Kaznenom zakonu, fokus je na pojedincima koji omogućuju upotrebu tih tvari, a postoji i jasna usmjerenost na suzbijanje sustava dopinga koji mogu uključivati organizirane mreže.

Međutim, postoje određene razlike u zakonskim odredbama hrvatskog i španjolskog Kaznenog zakona vezano uz doping. Prva je konkretno zakonsko biće djela. U španjolskom pravu fokus se stavlja na osobe koje propisuju takve tvari, odnosno daju ih, dijele, opskrbljuju sportaše takvim stvarima, administriraju tvari, nude ili olakšaju pristup tim tvarima sportašu. U hrvatskom pravnom sustavu fokus je na samoj proizvodnji tvari i stavljanju tvari u prodaju, odnosno stavljanju tvari u promet. Španjolski zakon stavlja fokus više na liječnike i druge zdravstvene djelatnike koji bi mogli sportašu propisati određenu tvar zabranjenu u sportu, ili mu ih on administrira, dok u hrvatskom zakonu nije specificirana niti jedna skupina ljudi, dokle god osoba na bilo koji način proizvodi tvar, ili ju uvozi i izvozi, ili u bilo kojem obliku sudjeluje u prodaji tih tvari. Također u hrvatskom zakonu propisana je odgovornost i za osobu koja navodi drugoga da koristi zabranjene tvari. Oba pravna sustava propisuju kaznenu odgovornost za osobu koja daje sportašu zabranjene tvari.

I u jednom i u drugom pravnom sustavu propisane su kazne zatvora, ali hrvatski pravni sustav ima propisane teže zatvorske kazne ovisno o težini kaznenog djela. U španjolskom sustavu kazna zatvora za doping je od šest mjeseci do dvije godine, a za kvalificirana kaznena djela navodi samo da će se kazna izreći u gornjoj polovici. Hrvatski pravni sustav propisuje za svako djelo unutar članka 191.a posebne zatvorske kazne i najtežu zatvorsku kaznu koju propisuje je 15 godina u slučaju da se prouzroči smrt osobe kojoj je tvar prodana. Španjolski zakon osim zatvorske kazne u samom članku propisuje i novčanu kaznu i zabranu obavljanja djelatnosti.

⁸⁴ *Ibis*.

7.2. Italija

Italija kaznena djela vezana u doping prvo je propisala u Zakonu kojim se reguliraju zdravstveni standardi u sportskim aktivnostima i borba protiv dopinga⁸⁵, a trenutno je propisano u članku 586-bis talijanskog Kaznenog zakona (Codice Penale).⁸⁶

Iz tog zakona vidljivo je da će se kaznena djela propisana u njemu primijeniti u slučajevima ako ne postoji neko teže kazneno djelo koje bi se moglo primijeniti na konkretnu situaciju. Tako je određeno da u slučaju nepostojanja težeg kaznenog djela, tko god da nabavi drugima u korištenju lijekova ili biološke, odnosno farmakološke aktivne tvari, koje nisu opravdane kakvim zdravstvenim stanjima i koje mogu promijeniti psihofizička ili biološka stanja organizma, te tako mijenjaju učinak sportaša, ili administriraju, uzimaju ili potiču korištenje tvari zabranjenih u sportu ili supstance koje mogu i stvarno namjeravaju modificirati rezultate praćenja uporabe lijekova, kaznit će se kaznom zatvora između tri mjeseca i tri godine, te novčanom kaznom 2.582,00 eura i 51.645,00 eura⁸⁷

U stavku 2. propisano je da će se iste kazne primijeniti i na onoga koji usvoji ili sudjeluje u medicinskoj praksi koja nije opravdana patološkim stanjima, odnosno koje mogu promijeniti psihofizička ili biološka stanja organizma i tako promjenjuju izvedbu sportaša. Stavak se primjenjuje i ako takve prakse mogu ili stvarno namjeravaju promijeniti rezultate praćenja uporabe takvih praksi.⁸⁸

Teže kazne će biti izrečene u slučajevima kada se kaznenim djelom bilo iz stavka 1., bilo iz stavka 2., ošteti zdravlje bilo koje stranke, ako je počinjeno prema maloljetnom djetetu ili ako je kazneno djelo počinio član, odnosno zaposlenik Talijanskog olimpijskog odbora ili je kazneno djelo počinio neki nacionalni sportski savez, klub, udruga ili organizacija prepoznata od strane Talijanskog olimpijskog odbora.⁸⁹

Za stručne osobe koje djeluju unutar sektora zdravstvene skrbi, osim ranije spomenutih kazni propisuje se i mjera udaljavanja od obavljanja profesije. Jednako tako će se i djelatnicima

⁸⁵ LAW N. 376 OF 14 DECEMBER 2000 REGULATION OF HEALTH STANDARDS IN SPORTS ACTIVITIES AND THE FIGHT AGAINST DOPING

⁸⁶ Codice penale <http://www.giudicepace.it/files/codice-penale-agosto-2023-pdf---Copia.pdf> (15.09.2024.)

⁸⁷ Codice penale, stavak 1.

⁸⁸ Codice penale, stavak 2.

⁸⁹ Codice penale, stavak 3.

Talijanskog nacionalnog odbora, odnosno djelatnicima kakvih sportskih udruga ili klubova, izreći mjera zabrane pristupa tim organizacijama.⁹⁰

Kao i u hrvatskom pravu, i u talijanskom pravu je propisano oduzimanje droge, farmaceutskih tvari i drugih predmeta koji su se koristili da bi se počinila navedena kaznena djela.⁹¹

U slučajevima trgovanja lijekovima ili tvarima zabranjenim u sportu, propisana je kazna zatvora između dvije i šest godina i novčana kazna između 5.164,00 eura i 77.468,00 eura. Nema kaznenog djela ako se prodaja provodi putem maloprodajnih ljekarni, bolničkih ljekarni, ambulanta otvorenima za javnost ili se prodaju putem drugih objekata radi uporabe na pacijentima.⁹²

U Italiji, slično kao i u Španjolskoj, fokus je više na nabavi, odnosno poticanju i administraciji zabranjenih supstanci drugima, nego na proizvodnji, iako propisuju i kazne za takve slučajeve. Također, unutar članka 586-bis, talijanski Kazneni zakon nema propisanu kaznu ako za posljedicu počinjena kaznenog djela vezanog uz doping nastupi smrt onoga koji iskoristi zabranjenu tvar, kao što je propisano hrvatskim Kaznenim zakonom. Vjerojatno u takvim slučajevima djelo kvalificiraju drugačije, primjerice prouzročenje smrti iz nehaja, s obzirom da u samom članku piše da se primjenjuje ako nije počinjeno neko teže kazneno djelo.

7.3. Njemačka

Njemački pravni sustav doping regulira Zakonom protiv dopinga u sportu.⁹³

U Njemačkoj je zabranjeno koristiti sredstva za doping te ih je zabranjeno i proizvoditi, trgovati s tvarima, prodati ih, pokloniti ih, odnosno na bilo koji drugi način staviti na tržište bez trgovanja njima i propisivati ih.⁹⁴ Nije ni dopušteno tvari i metode zabranjene u sportu koristiti na drugoj osobi u svrhu dopinga.⁹⁵

⁹⁰ Codice penale, stavak 4. i 5.

⁹¹ Codice penale, stavak 6.

⁹² Codice penale, stavak 7.

⁹³ Anti-Doping Act of 10 December 2015 (Federal Law Gazette I p. 2210), last amended by Article 1 of the Ordinance of 10 March 2023 (Federal Law Gazette 2023 I No. 67)

⁹⁴ Anti-Doping Act, članak 2. stavak 1.

⁹⁵ Anti-Doping Act, članak 2., st. 2

Nadalje, nije dopušteno niti nabaviti, posjedovati ni prevoziti tvar zabranjenu u sportu u nemalim količinama na ili kroz područje na koje se primjenjuje Zakon protiv dopinga u sportu, a u svrhu dopingiranja ljudi u sportu.⁹⁶

U slučaju da osoba koristi ili ju daje na korištenje neku od tvari ili metoda zabranjenih u sportu s namjerom da stekne prednost na organiziranom natjecanju, onda krši članak 3. stavak 1. Zakona protiv dopinga u sportu. Ne krši zakon ako koristi neku od tvari koje su zabranjene samo za vrijeme natjecanja, u vremenu izvan natjecanja.⁹⁷ Osoba koja je ipak iskoristila takvu tvar, ne smije sudjelovati na kakvom od organiziranih natjecanja, ako ju je uzela radi stjecanja prednosti.⁹⁸

U slučaju da osoba postupi protivno bilo kojem od gore navedenih slučajeva, kaznit će se kaznom zatvora najviše do tri godine ili novčanom kaznom.⁹⁹ Osim stvarnog kršenja odredaba, kažnjiv je i sam pokušaj izvršenja kojih od kaznenih djela.¹⁰⁰

Također je zabranjeno nabaviti ili posjedovati doping sredstvo, kako bi ga osoba iskoristila na sebi bez medicinske indikacije i time stekla prednost u organiziranom sportskom natjecanju. Osoba koja postupi protivno ovoj odredbi kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine ili novčanom kaznom.¹⁰¹ No, neće joj se izreći kazna ako se odrekne kontrole nad doping sredstvom prije nego što ga je upotrijebila odnosno dala da se upotrijebi.¹⁰²

Stavkom 4. propisana su teža kaznena djela, pa će se tako osoba koja proizvede, ili na bilo koji način prodaje, iskoristi tvar na drugoj osobi ili nabavi, posjeduje ili prevozi tvar, i time ugrozi zdravlje velikog broja ljudi, izlaže osobu smrti ili teškom oštećenju tijela ili zdravlja, ili iz osobnog interesa stekne financijsku korist velikih razmjera za sebe ili drugoga, kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina. Također, ista kazna je propisana ako počinitelj proda ili isporuči, odnosno koristi doping sredstvo ili metodu na maloljetnoj osobi, ili djeluje na komercijalnoj osnovi ili

⁹⁶ Anti-Doping Act, Stavak 3.

⁹⁷ Anti-Doping Act, Članak 3

⁹⁸ Anti-Doping Act, članak 3. stavak 2.

⁹⁹ Anti-Doping Act, Članak 4.

¹⁰⁰ Anti-Doping Act, članak 4. stavak 3.

¹⁰¹ Anti-Doping Act, članak 3. stavak 4. i članak 4. stavak 2.

¹⁰² Anti-Doping Act, članak 4. stavak 8.

sudjeluje u sklopu skupine koja se udružila radi kontinuiranog činjenja ovih kaznenih djela.¹⁰³ Za lakše slučajeve, počinitelj će se može kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.¹⁰⁴

Njemački zakonodavac propisuje za određena kaznena djela blaže kazne ako se počine iz nehaja, pa je tako propisana kazna zatvora do jedne godine ili novčana kazna.¹⁰⁵

Samo sportaši koji su vrhunski u organiziranom sportu, a to su oni koji podliježu kontroli treninga kao netko koga se testira u okviru kontrole dopinga ili sportaši koji ostvaruju značajan prihod od sportskih aktivnosti, mogu biti odgovorni za kaznena djela koja počine kad se dopingiraju ili sudjeluju u natjecanjima nakon što iskoriste doping sredstva.¹⁰⁶

Ukoliko počinitelj dobrovoljno pridonese otkrivanju kaznenog djela s kojim je on povezan ili u slučajevima težih kaznenih djela otkrije svoja saznanja i tako već prije počinjenja težeg kaznenog djela pomogne spriječiti da dođe do kaznenog djela, sud može mu izreći blažu kaznu. U slučaju da nije izdržao kaznu zatvora dužu od tri godine, sud može i u potpunosti odustati od izricanja kazne.¹⁰⁷

Dok se zakonske odredbe u Hrvatskoj i Njemačkoj uvelike podudaraju u cilju svrhe kažnjavanja dopinga, ipak postoji jedna velika razlika. Unutar njemačkih odredaba može se pronaći kazneno djelo u kojem je odgovoran sam sportaš za samodoping, što u Hrvatskoj zakonodavac nije propisao.

7.4. Francuska

Francuska kaznena djela vezana uz doping propisuje u svom Zakonu o sportu (Code du sport).¹⁰⁸

Kaznom zatvora i novčanom kaznom od 3.750,00 eura, kažnjava se počinitelj za posjedovanje zabranjenih tvari ili metoda, bez da za to ima medicinsko opravdanje.¹⁰⁹

¹⁰³ Anti-Doping Act, članak 4., stavak 4.

¹⁰⁴ Anti-Doping Act, članak 4. stavak 5.

¹⁰⁵ Anti-Doping Act, članak 4. stavak 6.

¹⁰⁶ Anti-Doping Act, članak 4. stavak 7.

¹⁰⁷ Anti-Doping Act, članak 4a, stavak 1.

¹⁰⁸ Code du sport, Version au 12 août 2024. En vigueur depuis le 01 février 2006.

¹⁰⁹ Code du sport, članak L232-26, stavak 1.

Ukoliko počinitelj propisuje, daje, primjenjuje, prenosi ili nudi sportašima zabranjene supstance ili metode, ili im olakša njihovu uporabu odnosno potiče ih na uporabu izreći će mu se kazna zatvora u trajanju od pet godina i novčana kazna od 75.000,00 eura. Ista kazna izreći će se i onome koji uvozi, izvozi, prevozi, proizvodi, posjeduje ili stječe zabranjene tvari u svrhu korištenja od strane sportaša. Treće kazneno djelo za koje je propisana navedena kazna je krivotvorenje, uništavanje ili degradacija nekog od elementa koji se odnosi na dopinšku kontrolu, sam uzorak ili analizu uzorka.¹¹⁰

Analizom prethodne tri države, zajedno s Hrvatskom, vidljivo je da jedino Francuska propisuje kazneno djelo koje je usko povezano sa anti dopinškim pravilom kako je propisano u članku 2.5 Svjetskog antidoping kodeksa, a ima veze s nekim načinom manipuliranja s uzorkom koji je uzet radi doping testiranja.

Ukoliko počinitelj počini koje od gore navedenih kaznenih djela unutar organizirane grupe, ili ga počini prema maloljetnoj osobi, ili je kazneno djelo počinila osoba koja ima neku ovlast nad jednim ili više sportaša, kaznit će se kaznom zatvora na sedam godine i novčanom kaznom od 150.000,00 eura.¹¹¹

Osim gore propisanih kazni, fizičkoj osobi može se izreći kazna oduzimanja tvari ili procesa i predmeta koji su korišteni za počinjenje kaznenog djela, na najviše jednu godinu zatvaranje poduzeća koji su bili korišteni za počinjenje kaznenog, a počinitelj je osuđena osoba. Počinitelju se može i izreći mjera zabrane obavljanja djelatnosti u sklopu koje je kazneno djelo počinjeno, kao i zabrana obnašanja javne funkcije.¹¹²

¹¹⁰ Code du sport, članak L232-26, stavak 2.

¹¹¹ Code du sport, članak L232-26, stavak 3.

¹¹² Code du sport, članak L232-27

8. SUDSKA PRAKSA

U ovom poglavlju prikazat ćemo analizu sudske prakse koja se odnosi na kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu. Pretraživanjem sudske prakse putem internetske stranice Vrhovnog suda Republike Hrvatske, odmah u početku uočeno je da ima mali broj kaznenih postupaka koji se odnose na navedeno kazneno djelo. Analizirati će se jedna presuda kaznenog odjela Općinskog suda, jedna presuda Županijskog suda i jedna presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Osim njih, spomenut će se i jedno rješenje Općinskog suda u Šibeniku kojim se potvrđuje optužnica u kojoj se optuženiku stavlja na teret kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu.

Kazneni postupak, pod brojem 2 K-201/2017-48, vodio se ispred Općinskog suda u Virovitici protiv opt. D.K. i dr., a povodom optužnice Općinskog državnog odvjetništva. Prvom i osmom okrivljeniku, D.K. i M. Š., u optužnici su se stajljala na teret kaznena djela iz članka 190. st. 2. KZ-a i članka 191.a KZ-a. Ostalim okrivljenicima stajljalo se na teret kazneno djelo iz članka 190. st. 2.

D. K. je 23. svibnja 2016. godine bez odobrenja držao 3 ampule testosteron depo od 250 mg, što sadrži anaboličke steroide koji se nalaze na listi zabranjenih tvari u sportu pa mu se stajljalo na teret da na drugi način stajlja u promet tvari zabranjene u sportu. U vezi ovog kaznenog djela, izrečena mu je oslobađajuća presuda. Prilikom saslušanja D. K. navodi da je drogu zabranjenu u sportu imao uz sebe, jer ima problema sa trnjenjem mišića, što mu je nastalo kao posljedica operacije kralježnice, te navodi da tablete koristi za povećanje mišićne mase. Napominje kako je te tablete uzeo za vlastite svrhe, a ne da bi ih prodao.

Optuženik M. Š. bavi se sportom, vlasnik je boksačkog kluba, te je za sportske potrebe koristio tablete koje su zabranjene u sportu. Inače su te tablete lijek protiv astme, ali okrivljenik ih je koristio za energiju i izdržljivost. Navodi da nije znao da se nalaze na popisu zabranjenih tvari u sportu, u suprotnom ih ne bi ni koristio. Pronađene su mu i tablete koje sadrže anaboličke steroide, za koje je znao da su doping, ali nije znao da ih je zabranjeno držati. Također, navodi i da ih nije

kupio radi prodaje, nego za vlastite svrhe. I njemu je u vezi kaznenog djela iz članka 191.a KZ-a izrečena oslobađajuća presuda.

Tvari koje su na popisu zabranjenih tvari u sportu oduzete su i D. K. i M. Š.

U ovom je predmetu bilo sporan činjenični opis članka 191.a, jer nije bilo dokazano na koji način su optuženici stavljali zabranjene tvari u promet, već je proizašlo da su ih neovlašteno držali u posjedu.¹¹³

U presudi Županijskog suda u Splitu, od 12. siječnja 2017. godine, sud je odbio žalbu državnog odvjetništva kao neosnovanu, i potvrdio presudu Općinskog suda u Rijeci donesenu 18. svibnja 2016. U prvostupanjskoj odluci sud je oslobodio je optuženika I. B. od optužbe za kaznena djela neovlaštene proizvodnje i prometa droge i kaznenog djela omogućavanja trošenja droge i tvari zabranjenih u sportu. Državno odvjetništvo je kao žalbeni razlog navelo pogrešno utvrđeno činjenično stanje te je tražilo da se presuda ukine i da se predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Žalba nije bila osnovana. Županijski sud je presudio da je činjenično stanje točno utvrđeno u prvostupanjskom postupku. Drugostupanjski sud je potvrdio da se dokazi nisu nedvojbeno utvrdili kako bi se dokazalo da je okrivljenik počinio kaznena djela koja mu se stavljaju na teret. Jedini dokaz protiv I. B.-a bio je nekonzistentan iskaz svjedoka M. J., koji je pred policijom dao detaljan iskaz, ali ga je prilikom svjedočenja na sudu opovrgnuo, gdje je naveo da optuženika ne zna. Kako nije postojao niti jedan dokaz koji bi potvrdio iskazivanje svjedoka M. J., sud je zaključio da nema dovoljno vjerodostojnih dokaza za osuđujuću presudu. Ni činjenica da su se kod okrivljenika pronašli PVC prazni paketići, te jedna PVC vrećica koja je sadržala sasušenu zelenu biljnu materiju, nije bila dovoljna za osuđujuću presudu jer je pronalaskom vrećica utvrđeno samo da je okrivljenik posjedovao male količine droge marihuane, ali je ona pronađena par mjeseci nakon inkriminiranog perioda.¹¹⁴

¹¹³ Općinski sud u Virovitici, 2 K-201/2017-48, dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80a5a563&q=doping>

¹¹⁴ Županijski sud u Splitu, Kžmp-26/16-2 dostupno na <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba807000ff&q=neovla%C5%A1tena+proizvodnja+i+promet+tvari+zabranjenih+u+sportu>

Vrhovni sud je u presudi pod brojem III Kr 148/2021-3 za kazneni predmet protiv osuđenog K. D., zbog kaznenog djela iz članka 190. KZ-a, presudio da se odbija zahtjev K. D. za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude kao neosnovan. Pred Općinskim sudom u Osijeku teretilo ga se za kaznena djela neovlaštene proizvodnje i prometa tvari u sportu (članak 191.a KZ-a), i neovlaštene proizvodnje i prometa drogama (članak 190. stavak 1. i 2. KZ-a). Za kazneno djelo iz članka 191.a sud ga je oslobodio optužbe, dok je za kazneno djelo iz članka 190. donio osuđujuću presudu, te mu je izrekao uvjetnu osudu pa neće morati izvršavati kaznu zatvora od jedne godine ukoliko u pet godina ne počini novo kazneno djelo.¹¹⁵

Nakon uvida u nekoliko presuda u kojima su optuženici bili oslobođeni optužbe za kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu i nemogućnošću pronalaska osuđujuće presude, pronađeno je rješenje Općinskog suda u Šibeniku, iz 2023. godine u kojem je potvrđena optužnica u kojoj se optuženik tereti za kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu. I dok ovaj predmet još nije okončan, bit će zanimljivo pratiti hoće li u ovom predmetu ipak doći do osuđujuće presude s obzirom na navedeno kazneno djelo. Tako je prema rješenju Općinskog suda u Šibeniku datiranog 23. listopada 2023. godine, u kaznenom predmetu protiv optuženog M. Đ., zbog kaznenih djela iz članka 190. st. 2 u vezi s stavkom 1. KZ-a, i dr., sud potvrdio optužnicu. Optuženom je na teret stavljeno počinjenje tri kaznena djela u stjecanju, neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga (čl. 190. st. 2 u vezi sa stavkom 1.), neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu (članak 191. st 1. KZ/11) te nedozvoljeno posjedovanje, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari (članak 131. stavak 1. KZ/11). 1. KZ/11), sve u vezi s člankom 51. KZ/11. Na sjednici optužnog vijeća zamjenik općinskog državnog odvjetnika Šibenik, je tražio potvrdu optužnice jer je ona temeljena na dokazima prikupljenim tijekom istrage, dok se branitelj optuženog protivio optužnici. Optuženik je izjavio da se ne slaže s optužnicom jer je ona temeljena na lažima. Optužno vijeće je potvrdilo optužnicu jer je smatralo da temeljem optužnice i dokaza koji su priloženi uz nju postoji osnovana sumnja da je optuženik počinio kaznena djela koja mu se u optužnici stavljaju na teret.

¹¹⁵ VSRH, III Kr 148/2021-3, dostupno na

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80ca832a&q=neovla%C5%A1tena+proizvodnja+i+promet+tvari+zabranjenih+u+sportu>

Kratkim pregledom sudske prakse hrvatskih sudova uočeno je da su optuženici češće bili optuženi za kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa drogama, dok kod kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i promet stvari zabranjenih u sportu su izrečene oslobađajuće presude. U navedenim predmetima nije dokazano jesu li stvari zabranjene u sportu namjeravali prodavati ili ih stavljati na neki način u promet. No, postavlja se i pitanje, a sve s obzirom na specifičnost zakonskog opisa kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa stvari zabranjenih u sportu trebaju li se te stvari prodavati aktivnim sportašima, koji bi konkretnu stvar dalje iskoristili radi dopinga, da bi se ostvarila obilježja ovog kaznenog djela, ili je moguće zabranjenu stvar prodati i osobi koja se sportom bavi samo rekreativno i ne koristi je radi stjecanja prednosti na kakvom natjecanju.

9. ZAKLJUČAK

Doping, nije samo moralno pitanje, već je itekako pravno pitanje. U svijetu koji je obilježen globalizacijom i tehnološkim naprecima, i pravna regulativa država mora se konstantno mijenjati i pratiti pitanja koja se javljaju unutar sportske zajednice.

No, nije samo dobra zakonska regulacija dopinga dovoljna da bi se uspješno, društvo kao cjelina, borili protiv dopinga. Potrebno je da se svi akteri unutar sporta, poput samih sportaša, trenera, fizioterapeuta i drugih, konstanto educiraju i prate razvijanja u svijetu. Danas je jedan od problema toga što se sportaši žele fokusirati na svoj sport i na treninge, pa očekuju da se o svemu ostalome brinu za njega drugi.¹¹⁶ Jedan od primjera doping skandala unazad par godina je doping ruske klizačice Kamile Valieva-e. U trenutku korištenja dopinga imala je 15 godina, pa se postavlja pitanje tko je odgovoran, ili u ovom slučaju odgovorniji, sportaš ili trener. I dok se može govoriti da je Kamila imala samo 15 godina i da je trener u ovom slučaju odgovorniji da sportaš ne unosi u svoj organizam tvari zabranjene u sportu, na profesionalnoj razini i sportaš sam mora znati što se nalazi na toj listi.

Analizom hrvatskih kaznenopravnih odredbi, i usporedno s njima kaznenopravne odredbe određenih država Europske Unije, vidljivo je da i dalje postoje određene razlike između država koje radnje vezane uz doping smatraju vrijednima urediti ih materijom kaznenog prava.

Republika Hrvatska ulaže napore u borbu protiv dopinga, i propisuje kazneno djelo vezano uz doping, čije prijavljivanje raste iz godine u godinu. Statistički pregledi temeljnih sigurnosnih pokazatelja iz 2022. i 2023. godine pokazuju trend povećanog prijavljivanja ovog kaznenog djela. U 2021. godini kazneno djelo iz članka 191.a KZ-a bilo je prijavljeno tek 10 puta, dok je u 2022. bio prijavljen 16 puta.¹¹⁷ Trend prijavljivanja se još povećao pa je tako u 2023. godini ovo kazneno

¹¹⁶ Sekulić, D. (2011). Zašto gubimo rat protiv dopinga? Zapravo, želimo li uopće pobijediti?. *Jahr*, 2 (1), 302-310.

¹¹⁷ STATISTIČKI PREGLED TEMELJNIH SIGURNOSNIH POKAZATELJA I REZULTATA RADA U 2022. GODINI, KLASA: 953-01/22-03/45 URBROJ: 511-01-142/2-22-12, dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2023/Statisticki_pregled_2022_web%20prelim.pdf (03.10.2024.)

djelo bilo prijavljeno 24 puta.¹¹⁸ I dok prijavljivanje raste, sudska praksa je dosta rijetka, a i kad je ima, najčešće završi pozitivno za okrivljenika.

U zaključku, borba protiv dopinga je kontinuirana borba koja postoji od najranijih dana sporta, i vjerojatno će trajati dokle god sport postoji. Ali suradnjom svih aktera, sportaša, trenera, sportskih organizacija, vlada, međunarodnih organizacija i drugih, mogu se postaviti dobri temelji za daljnju borbu, što fokusom na prevenciju dopinga, a što i daljnjim kaznenopravnim sankcioniranjem kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu.

¹¹⁸ STATISTIČKI PREGLED TEMELJNIH SIGURNOSNIH POKAZATELJA I REZULTATA RADA U 2023. GODINI, KLASA: 953-01/23-01/39 URBROJ: 511-01-142/2-24-12, dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/3/Statisticki_pregled_2023_.pdf (03.10.2024.)

10. LITERATURA

Knjige i članci

1. Vasilj, Š. i Kerže, P. (2021). *Doping u sportu*. ERS, 30 (43), 28-32.
2. Yesalis, CE and Bahrke MS (2002.) *History of Doping in Sport*, 42-76.
3. Bowers, L.D. (2012), *Anti-Dope Testing in Sport: The History and the Science*. The FASEB Journal, 26: 3933-3936.
4. Malcourant, E., Vas, A., Zintz, T. (2012) *Meta-organization design applied to international sport organizations : the case of World Anti-Doping Agency*
5. Primorac D., Buhovac M., Miletić, N.: *Istraživanje i dokazivanje dopinga kao sportskog delikta s osvrtom na kaznenopravni aspekt*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god.58, 1/2021, str. 185-209
6. Kačer, H. i Kačer, B.: *(Neke) pravne dvojbe u svezi s dopingom*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 55, 2/2018., str. 319.- 330.
7. Pajčić, M. i Petković, T. (2008). *Doping i kaznenopravna odgovornost*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 45 (3), 551-582
8. Pavlović, Š., *Kazneni zakon*, 2. izdanje, Libertin naklada, 2013
9. Pajčić, M. i Sokanović, L. (2010). *Anabolički steroidi kao predmet kaznenopravne regulacije*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 47 (2), 387-409
10. Sekulić, D. (2011). *Zašto gubimo rat protiv dopinga? Zapravo, želimo li uopće pobijediti?*. Jahr, 2 (1), 302-310.
11. Turković, K., et al. *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine, 2013

Pravni izvori

1. Svjetski antidopinški Kodeks, dostupno na <https://antidoping-hzta.hr/wp-content/uploads/2020/12/Kodeks-27.11..pdf>
2. Popis zabranjenih sredstava, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-09/2024list_en_final_22_september_2023.pdf

3. Međunarodni standard za testiranje i istrage, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-12/isti_2023_w_annex_k_final_clean.pdf (05.09.2024.)
4. Međunarodni standard za laboratorije, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/isl_2021.pdf (05.09.2024.)
5. Međunarodni standard za terapijska izuzeća, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-09/international_standard_for_therapeutic_use_exemptions_istue_2023.pdf (05.09.2024.)
6. Međunarodni standard za zaštitu privatnosti, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-01/international_standard_ispppi_-_november_2021_0.pdf (05.09.2024.)
7. Međunarodni standard za sukladnost potpisnika, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2024-05/final_draft_of_isccs_-_approved_exco_16_nov_2023_-_annex_b4_approved_11_mar_2024_clean_version.pdf (05.09.2024.)
8. Međunarodni standard za edukaciju, dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf (05.09.2024.)
9. Međunarodni standard za postupanje s rezultatima , dostupno na https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-01/international_standard_ismr_-_abp_update_2023_final_0.pdf (05.09.2024.)
10. Međunarodna konvencija UNESCO-a protiv dopinga, 2005., dostupno na <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-convention-against-doping-sport?hub=74450#item-1> (01.09.2024.)
11. Council of Europe Anti-Doping Convention, (CETS No.: 135), od 16. studenog 1989 (02.09.2024.)
12. Ustav Republike Hrvatske pročišćeni tekst NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
13. Zakon o sportu NN 141/22 na snazi od 01.01.2023.
14. Zakon o obveznim odnosima pročišćeni tekst zakona NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23 na snazi od 30.12.2023.

15. Kazneni zakon (Narodne novine 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021, 114/2022, 114/2023, 36/2024)
16. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga pročišćeni tekst zakona NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19 na snazi od 25.04.2019.
17. Pravilnik o antidopingu <https://antidoping-hzta.hr/wp-content/uploads/2021/01/Pravilnik-o-antidoping-2021.pdf> (02.09.2024.)
18. Zakon o zdravstvenoj zaštiti NN 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24 na snazi od 02.04.2024.
19. ORGANIC ACT 10/1995, DATED 23RD NOVEMBER, ON THE CRIMINAL CODE, dostupno na https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf
20. Regulation of health standards in sports activities and the fight against doping, LAW N. 376 OF 14 DECEMBER 2000
21. Codice penale <http://www.giudicepace.it/files/codice-penale-agosto-2023-pdf---Copia.pdf>
22. Anti-Doping Act of 10 December 2015 (Federal Law Gazette I p. 2210), last amended by Article 1 of the Ordinance of 10 March 2023 (Federal Law Gazette 2023 I No. 67)
23. Code du sport, Version au 12 août 2024. En vigueur depuis le 01 février 2006.
24. European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Sennett, J., Kelly, G., Campbell-Jack, D., Cottrill, R. et al., *Study on the fight against anabolic steroids and human growth hormones in sport within the EU – A report to the European Commission*, Publications Office, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/705758> (02.10.2024.)
25. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga ("Narodne novine" br. 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13., 39/19.)

Ostali izvori

1. <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are>

2. <https://www.wada-ama.org/en/resources/world-anti-doping-code-and-international-standards/world-anti-doping-code#resource-download>
3. <https://antidoping-hzta.hr/o-nama/>
4. <https://antidoping-hzta.hr/za-sportase/o-podacima-o-lokaciji/>
5. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/sankcioniranje-dopinga-u-sportu-52537>
6. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/LEGAL_code_appendix.pdf
7. STATISTIČKI PREGLED TEMELJNIH SIGURNOSNIH POKAZATELJA I REZULTATA RADA U 2022. GODINI, KLASA: 953-01/22-03/45 URBROJ: 511-01-142/2-22-12, dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2023/Statisticki_pregled_2022_web%20prelim.pdf
8. STATISTIČKI PREGLED TEMELJNIH SIGURNOSNIH POKAZATELJA I REZULTATA RADA U 2023. GODINI, KLASA: 953-01/23-01/39 URBROJ: 511-01-142/2-24-12, dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/3/Statisticki_pregled_2023_.pdf

Sudska praksa

1. Općinski sud, 2 K-201/2017-48, 11.03.2019.
2. Županijski sud, Kžmp-26/16-2, 12.01.2017.
3. Općinski sud, 48 Kov-201/2023. 24.10.2023.
4. Vrhovni sud Republike Hrvatske, III Kr 148/2021-3, 11.01.2022.